

Indledningen er redigeret af Jon Tafdrup og Steen Tullberg

Tilsyn ved dr.phil. Jes Fabricius Møller

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktcommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

Bededags-Tale for Rigsdagen i Danmark og Paa Rigsdagsfesten den 22. October 1848

ved Jens Lei Wendel-Hansen

Indhold

- 1 Anledning
- 2 Indhold
- 3 Efterspil
- 4 Anvendt litteratur

1 Anledning

Mandag den 23. oktober 1848 samledes Den Grundlovgivende Rigsforsamling for første gang. I marts tidligere på året havde kongen på den liberale oppositions fordring indsat liberale medlemmer i sin regering med det formål at få etableret en fri forfatning. Herefter blev der udskrevet valg til en grundlovgivende forsamling. Forsamlingens primære opgave var at diskutere regeringens grundlovsudkast – den diskussion, der endte med at tilvejebringe Danmarks Riges Grundlov den 5. juni året efter.

Grundtvig havde i foråret 1848 i flyvebladet *Om Forslaget til en ny Valglov* i kraftige vendinger kritiseret valgloven til Den Grundlovgivende Rigsforsamling – bl.a. for at være blevet til i hastværk. Derudover havde han stillet sig kritisk over for, at et simpelt flertal i forsamlingen var afgørende, da det ikke nødvendigvis var udtryk for det fælles bedste (Grundtvig 1848; læs flyvebladet [her](#)). Ikke desto mindre var Grundtvig selv stillet op til valget den 5. oktober 1848, men blev ikke valgt.

Dette skete samtidig med, at der i det danske monarki var udbrudt borgerkrig mellem

på den ene side slesvigholstenerne i Holsten og det sydlige Slesvig, der ønskede en fri forfatning for et samlet Slesvig-Holsten, og på den anden side kongetro eller dansksindede borgere, der enten ønskede helstaten opretholdt eller et konstitutionelt styre indført for et samlet Danmarks Rige omfattende kongeriget Danmark og hertugdømmet Slesvig.

Det var på denne baggrund, at Grundtvig den 22. oktober 1848 holdt en prædiken i Vartov Kirke som følge af regeringens befaling om, at der denne dag skulle være forbøn i alle landets kirker for Rigsforsamlingen, hvis arbejde påbegyndtes den følgende dag (Algreen-Ussing 1854, s. 298 f). Grundtvig havde i samme forbindelse skrevet to salmer, "Alfader! Du, Hvis Navn i Nord" og "Paa Stævne samles Rigsdagsmænd". Begge er skrevet til melodien fra Grundtvigs salme "Sin Vogn gjør Han af Skyer blaa". Salmerne blev udgivet i det lille hæfte *Paa Rigsdagsfesten den 22. October 1848*. De flankerede desuden prædikenen, da denne blev udgivet i hæftet *Bededags-Tale for Rigsdagen i Danmark* kort derefter.

2 Indhold

Den første salme "Alfader! Du, Hvis Navn i Nord" tager sit afsæt i billedet af Danmark som et skib på et stormfuldt hav med for mange styrmænd og et ror, der ikke virker. Der bedes om frelse med henvisning til historien om Jesus, der i vildt vejr på Genesaret Sø truede ad bølgerne, som derpå lagde sig, og som findes i Matthæusevangeliet kapitel 8, versene 23-27.

Den anden salme "Paa Stævne samles Rigsdagsmænd" gentager salmens bøn om, at Gud må tage Danmarks sag i hånd. Der levnes ikke megen tiltro til mennesket, der let kan blive offer for uforstand, egennytte og ukærlighed. Der bedes for "vor Konge og Hans Raad!", og at Gud selv må anføre hans hære.

Prædikenteksten indledes, som det var normalt, når en prædiken blev udgivet, med en bøn. Der bedes til Gud om, at ligesom han slår alle Jesu Kristi fjender, at han da også vil slå alle fjenderne af Danmark og "vor jordiske Konge", altså Frederik 7.

Grundtvig tager i prædikenen sit afsæt i evangelieteksten fra Matthæusevangeliet kapitel 22, versene 34-46. Her spørger Jesus farisæerne, hvad de mener om Kristus, og hvis søn han er. De svarer, at han er Davids søn, hvorefter Jesus påpeger, at David selv kalder Kristus for sin herre. Grundtvig understreger, at det netop er denne almægtige herre, Jesus Kristus, som Danmark har brug for i den truende situation for konge og fædreland. Skønt den ydre fjende er stærk, så er den indre fjende dog den stærkeste. Grundtvig ser den største fare i "*Selvraadighed og Egennytte*" og "den herskende vantro *Selvklogskab*", der truer "Hjerteligheden", den inderlige offervilje for fædrelandet, som Danmark som selvstændigt land står og falder med (s. 9 f).

Grundtvig ser i Rigsdagen faren for, at "kolde Beregninger og hjerteløs Verdensklogskab" kommer til at præge arbejdet, og at det "langt mere [bliver] *Stemmer*, man tæller, end *Grunde*, man veier!" Jo mere bønnen er nødvendig og oprigtig netop nu, desto mere vil Gud uden tvivl lytte, og danskerne kunne være trygge (s. 11 f).

Grundtvig afslutter med at knytte an til netop beretningen om Jesus, der truer ad bølgerne — en sammenligning, der har stået ham klart, siden krigen begyndte tidligere på året. Han sætter på den baggrund liden til, at “Herrens Frelse er nærved at aabenbares” (s. 14).

Med prædikenen lægger Grundtvig sig samlet set i kølvandet på den konservative indstilling, at staten ikke er bedre stillet ved, at flere får indflydelse på statsstyret, og at håbet nu må være til Gud, snarere end til de valgte. Han nærer altså en betragtelig skepsis over for projektet (Møller 2022).

3 Efterspil

Den Grundlovgivende Rigsforsamling samledes første gang den 23. oktober 1848, altså dagen efter Grundtvig havde afholdt bededagsprædikenen.

Hæftet *Bededags-Tale for Rigsdagen i Danmark* blev udgivet omkring 8. november 1848, hvor en notits om udgivelsen findes i *Berlingske Tidende* (*Berlingske Tidende*, sp. 6). Det var kort, efter Grundtvig selv var indtrådt som medlem i forsamlingen ved et suppleringsvalg den 6. november 1848. Prædikenen lader ikke til hverken i forbindelse med dens afholdelse eller dens udgivelse at have påkaldt sig særlig opmærksomhed. Mens der i *Adresseavisen* hyppigt averteres for Frederik Hammerichs prædiken afholdt i Trinitatis Kirke i samme forbindelse (Hammerich 1848, *Adresseavisen* 1848b, s. 2), og biskop J.P. Mynsters prædiken ved forsamlingens åbning meddeles udkommet med store typer (Mynster 1848, *Adresseavisen* 1848a, s. 3), nævnes Grundtvigs ikke i *Adresseavisen* og kun sjældent i boghandlernes annoncering.

Salmen “Alfader! Du, Hvis Navn i Nord” blev optaget i *Den Danske Salmebog* i 1953, da den under Besættelsen 1940-45 var kommet i fornyet brug. Den forblev i salmebogen ved revisionen i 2002 (Kjærgaard 2003, s. 659).

4 Anvendt litteratur

- *Adresseavisen* (1848a), nr. 259, 30. oktober. København.
- *Adresseavisen* (1848b), nr. 265, 6. november. København.
- Algreen-Ussing, T. (1854) *Kongelige Reskripter og Resolutioner, Reglementer, Instruxer og Fundatser samt Kollegialbreve med flere Danmarks Lovgivning vedkommende offentlige Aktstykker, for Aaret 1848*. København.
- *Berlingske Tidende* (1848), nr. 279 (tillæg), 8. november. København.
- *Den til Forsendelse med de Kongelige Brevposter privilegerede Berlingske politiske og Avertissements-Tidende*, se *Berlingske Tidende*.
- Grundtvig, N.F.S. (1848) *Om Forslaget til en ny Valgløve*. København.

- Hammerich, Frederik (1848) *Prædiken i Anledning af Rigsdagen holdt d. 22. October 1848*. København.
- Kjærgaard, Jørgen (2003) *Salmehåndbog*, bd. II. København.
- *Kjøbenhavns kongelig alene privilegerede Adressecomptoirs Efterretninger*, se *Adresseavisen*.
- Mynster, J.P. (1848) *Prædiken ved Aabningen af Rigsforsamlingen den 23. October 1848*. København.
- Møller, Jes Fabricius (2022) "Kongernes konge: Grundtvig som monarkist" i: Pade, M. (red.) *Monarkier: Et festskrift til Hendes Majestæt Dronning Margrethe II*, udg. M. Pade, s. 149-157. København.